

מלחמת יום כיפור

מגישות:

נטלי בר-און

איזולדה רובין

מלחמת יום כיפור

מלחמת יום הכיפורים פרצה 6 באוקטובר 1973 בהתקפה של צבאות סוריה ומצרים על ישראל, ונמשכה עד ל-24 באוקטובר 1973, יום כניסת הפסקת האש לתוקף. חילופי אש נמשכו עד ה-26 באוקטובר בחזית המצרית ועד 1974 בחזית הסורית.

המתקפה הערבית שפתחה את המלחמה הפתיעה את ישראל למלחמה לא הייתה השפעה צבאית יוצאת דופן אך היו לה השפעות פוליטיות ומדיניות רבות. היא הייתה בין הגורמים העיקריים למהפך במערכה הפוליטית הישראלית וסללה את הדרך להסכם השלום בין ישראל למצרים. המלחמה התאפיינה בשימוש בטקטיקות ובטכנולוגיות חדשות וגם ביטאה תפישה אסטרטגית ומערכתית חדשה ביחס להתמודדות עם ישראל, בייחוד מצד מצרים.

גולדה מאיר ראש
ממשלת ישראל
בתקופת המלחמה.

הצד הישראלי:

■ מפקדים-

גולדה מאיר, ראש הממשלה,
משה דיין, שר הביטחון,
דוד אלעזר, הרמטכ"ל

■ כוחות-

350,000 חיילים (סדיר ומילואים), 383 מטוסי קרב
301 שמישים בפרוץ הקרבות), 2,100 טנקים;

■ אבדות-

2,222 הרוגים; 5,596 פצועים, 294 שבויים, 102
מטוסים, 1063 טנקים פגועים, מהם 407 אבודים, 25
תותחים

נשיא מצרים, אנואר
סאדאת.

הצד הערבי:

■ מפקדים-

אנואר סאדאת, נשיא מצרים,
אחמד איסמעיל עלי, שר הביטחון המצרי ומפקד הצבא המצרי,
סעד א-שאזלי, הרמטכ"ל המצרי,
חאפז אל אסד, נשיא סוריה,
מוסטפא טלאס, שר הביטחון הסורי

■ כוחות-

650,000 חיילים, 400 מטוסי קרב, 2,200 טנקים; **סוריה-**
150,000 חיילים, 282 מטוסי קרב, 1,650 טנקים; **עיראק-**
250,000 חיילים, 250 מטוסי קרב, 1,500 טנקים; **ירדן-**
60,000 חיילים, 55 מטוסי קרב, 570 טנקים.

■ אבדות-

מצרים: 15,600 הרוגים, 35,000 פצועים, 8,273 שבויים
סוריה: 4,000 הרוגים, 10,000 פצועים, 386 שבויים.
370 מטוסי קרב הושמדו, 47 סוללות טילים קרקע אוויר, כ-
2,250 טנקים וכ-700 תותחים

הרקע

איך הכל התחיל ?

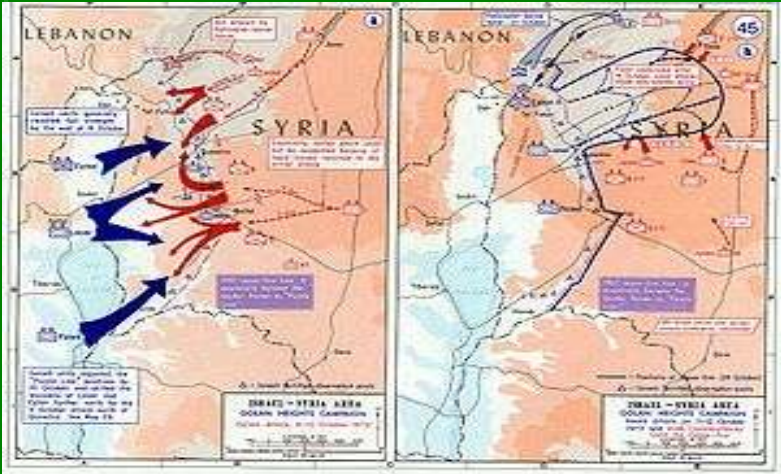
בתמונה הכוחות הישראליים חוצים את התעלה

זירת המלחמה:

- מלחמת יום כיפור התנהלה בשלוש זירות עיקריות: חזית הצפון, חזית הדרום וזירת הים התיכון. הקוויים הפנימיים הקצרים סייעו בעיקר לחיל האוויר ולחיל הים הישראלי, שאף שהיו נחותים במספרם מכלי הטיס ומכלי השיט של היריב, היו יכולים לרכז את מאמצם בנקודה מכרעת אחת ואילו חילות הים וחילות האוויר של סוריה ומצרים נלחמו בנפרד.

זירת הצפון:

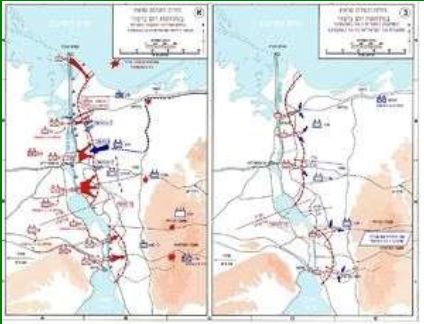
בזירת הצפון נלחמה ישראל נגד סוריה ובהמשך גם נגד חילות משלוח של עיראק וירדן. זירת הצפון התאפיינה ברכסי הרים גבוהים, קשים למעבר ומכשולים טבעיים שהקשו מאוד על תנועה של כלי רכב ממנועים. בכלל זה כלי רכב משוריינים מחוץ לדרכים הסלולות מכשולים אלה היטיבו מאוד עם הצד המגן. בנוסף לכך, בנתה ישראל ביצורים רבים לאורך הקו הסגול, בעיקר תעלות נגד טנקים שלאורכה חרעו שדות מוקשים צפופים, ששאריותיהם ממשיכות להטריד את המטיילים ברמת הגולן עד עצם היום הזה. כמו כן בנתה ישראל כמות גדולה של עמדות תצפית ומספר מוצבים.

זירת הדרום:

הכוחות הישראליים ניצבו על קו המים של תעלת סואץ - תעלה מלאת מים ברוחב של 180 - 220 מטר ועומקה בין 16 ל-20 מטר שמנעה מעבר ישיר ונוח לגדה השנייה. יתר על כן הכוחות הישראליים התקיפו צינורות שהובילו למאגרי נפט שניתן היה להזרים לתוך המים ולהצית. המערכת, שכונתה "אור יקרות", לא הייתה מבצעית, אך המצרים לקחו את האיום בריצינות ואנשי הקומנדו הימי המצרי אטמו את הצינורות עם בטון לפני שהכוחות החלו לחצות את התעלה.

בנוסף, כדי להגן על חייליה וכדי לבצר גבול זה החלה ישראל בשנת 1968 לבנות את קו בר-לב. היה זה מערך מורכב של ביצורים הבנויים בעיקר מחול ומבטון מזוין. המערכת הייתה מורכבת משתי שורות של מוצבים - "מעוזים" על קו המים ו"תעוזים" בעומק המערך. הקו היה מאויש בחלקו וסך כל חיל המצב של קו בר לב כלל בתחילת המלחמה כמה מאות חיילים. מלבד המוצבים ניצבו לאורך תעלת סואץ סוללות חול ענקיות שהגיע לגובה של 25 מטר ונערכו בזווית של 45 עד 60 מעלות שמנעו מעבר כלי רכב. מהנדסים ישראליים העריכו שיקח למצרים זמן רב לפרוץ פתחים בסוללות אלה, זמן שהיה מספיק להזעקת התגבורת מעומק המערך. תואי השטח בחזית הדרום התאפיין בנוף מישורי, כמעט חסר מכשולים טבעיים בקרבת קו העימות, אך בעומקו של חצי האי סיני היו דרכים מעטות שעברו דרך מעברי הרים שהיו פגיעים להתקפה עליהם. מיעוט הדרכים הסלולות יצר פקקי תנועה גדולים בדרך אל החזית.

טקטיקות ואמצעי לחימה:

- במלחמה זו נעשה שימוש נרחב באמצעי לחימה חדישים בכמות גדולה שלא הייתה אופיינית לאזור בעימותים גדולים בעבר. במלחמה זו נעשה מאמץ גדול מצד סוריה ומצרים להתחמש בנשק מתקדם בכמות גדולה.
 - צה"ל נהנה משלושה יתרונות גדולים מאוד על פני יריביו במלחמת ששת הימים, יתרונות שהקנו לו את הניצחון. היתרונות האלה הם: מודיעין מעולה, טקטיקה עדיפה בהפעלת חיל השריון וחיל אוויר בלתי מנוצח. הכוחות הערבים הכירו ביתרונות אלה ופעלו לצמצמם.
- חיל האוויר הישראלי השתמש במגוון רחב של כלי טיס, ביניהם מטוסי F-4 פנטום וסקיייהוק שתפקידם היה תקיפת מטרות על הקרקע. בנוסף הופעלו גם מטוסי סופר מיסטר המיושנים יותר ומטוסי מיראז' שעסקו ביירוט. המסוקים ששירתו בחיל היו בעיקר מדגמי בל-212 ויסעור (מסוק).

הזירה האווירית

- הזירה האווירית התאפיינה בשליטה של חיל האוויר הישראלי בקרבות אוויר ומנגד, מערכי נ"מ צפופים של סוריה ומצרים גרמו אבידות קשות לחיל האוויר הישראלי. במחצית הראשונה של המלחמה, והקטינו את יכולתו לסייע לכוחות הקרקע. במהלך הקרבות הופלו כ-380 מטוסים של מצרים וסוריה מול 102 מטוסים שאבדו לישראל. למדינות ערב אבדו מטוסים נוספים: מטוסים של מדינות ערביות נוספות שהופלו, מטוסים שנפגעו בתקיפות ישראליות מן האוויר ובאש ירדית. רק בודדים מהמטוסים הישראליים הופלו בקרבות אוויר, והשאר הופלו באש נ"מ.
- לצידם של הצדדים הייתה השפעה משמעותית על תוצאות הלחימה. חיל האוויר הישראלי היה מצויד במטוסים מן הקו הראשון מתוצרת ארצות הברית כדוגמת ה-F-4 פנטום וה-A-4 סקיייהוק. למטוסים אלו, ובעיקר לפנטום, הייתה עליונות על מטוסי הקו הראשון של הערבים כדוגמת המיג 21.

חיל האוויר הישראלי:

- גורם ההפתעה- היום הראשון
- מבצע דוגמן 5 – היום השני
- ניסיונות תקופות נ"מ מצרי
- החזית הסורית
- מסקנות תפקוד החייל, בתום המלחמה

A-4 סקייהוק

F-4 פנטום

חילות האוויר הערבים:

- לאחר תוצאות מלחמת ששת הימים נלקחו מסקנות שיוסמו במלחמה:
- במטריית הגנת נ"מ חזקה
 - דת"קים מבטון מזויין
 - ירידת מס' הגיחות ככל שנמשכה המלחמה, עקב הישגים דלים ומספר רב של קורבנות

המיג 21

מי ניצח במלחמה?

בחזית הצפון הושג ניצחון מובהק של ישראל: על אף אבדותיה הכבדות, ישראל לא איבדה שטח, ואף איימה בירי תלול מסלול על פאתי דמשק. בחזית המצרית, לעומת זאת, שאלת הניצחון שנויה במחלוקת.

ניצחון ישראלי

יש היסטוריונים הטוענים כי מבחינה צבאית ניצחה ישראל במלחמה. לחיזוק עמדתם זו הם מציינים כי המלחמה הסתיימה בבלימת המצרים באזור התעלה, בפלישה ישראלית אל שטח מצרים, כאשר אין כוח מצרי משמעותי בין הצבא הישראלי לבין קהיר, בכיתור הארמיה השלישית המצרית, בבקשת הפסקת אש על ידי המצרים, ובהדחתו של הרמטכ"ל המצרי, סעד א-שאזלי, תוך כדי המלחמה.

ניצחון מצרי

היסטוריונים אחרים טוענים כי המצרים ניצחו ניצחון אסטרטגי ושינו את מאזן הכוחות באזור. זאת בשל העובדה שהמלחמה הסתיימה כאשר יש כוחות צבא מצריים משמעותיים בתוך סיני, וכן בשל דברי סאדאת (המגובים בעדיינות של שאזלי) על כך שמטרתו מלכתחילה לא הייתה לפלוש לישראל או להביס את הצבא הישראלי, אלא להביא לשינוי המצב המדיני על ידי הצבת כף רגל מצרית בעבר המזרחי של התעלה. לאור זאת, ניתן לומר שהסכם השלום בין ישראל למצרים השלים את המהלך שהחל במלחמת יום הכיפורים (לאור דבריו של קרל פון קלאוזביץ כי תפקידה של המלחמה הוא להיות "המשכה של המדיניות באמצעים אחרים"), וכי סאדאת הגשים את יעדיו.

תוצאות המלחמה ומורשתה:

ישראל. בזירה הפנימית פגיעה גדולה מאוד במורל של הציבור הישראלי, שבטח בעוצמת צה"ל ובתושיית מנהיגיו. בזירה החיצונית הידוק הקשרים עם ארצות הברית. הניצחון הצבאי תרם לייצוב כושר ההרתעה של מדינת ישראל כלפי אויביה, שהוכיחה שגם ממתקפת פתע בשתי זירות במקביל שהוכנה בדקדקנות, עם סיוע מהמעצמה הסובייטית וכוחות תגבור ממדינות ערב, היא מתעשתת ויוצאת כאשר ידה על העליונה תוך כשבועיים.

מצרים. החזרת המורל המצרי, אף שישראל חדרה לתחומי מצרים וכיתרה את הארמיה השלישית. היא לא הצליחה לקעקע את אחיזת המצרים באזור התעלה. הסכמי הביניים שהביאו להרחקת צה"ל מתעלת סואץ, שליטה מלאה על התעלה ופתיחתה למעבר כלי שיט, פורשו כהמשך ההישג. המלחמה תרמה לפתיחת אופק מדיני להסכם שלום, שבו יוחזר כל סיני לשליטה מצרית.

סוריה. מפלה נצחת וכישלון בהשגת היעדים הסוריים, עקב העובדה שנדחקו מרמת הגולן ושצה"ל הגיע לטווח תותחים מהבירה הסורית. בעקבות נפילתו בשבי של קצין הבינה הרשתית עמוס לוינברג, שכונה "הקבר" המזמר, והיה בעל זיכרון פנומנלי וידע נרחב ביותר על חיל המודיעין בפרט והצבא בכלל, קיבלו הסורים הבנה מקיפה וכוללת של חיל המודיעין הישראלי לפרטי פרטים, וידע על דרכי הפעולה של סירת מטכ"ל.

אות מלחמת יום הכיפורים של צה"ל

